

בס"ד, א' כסלו התשפ"ו

זבחים ס"ח – מליקה שהופכת עוף לנבילה, ומליקה שנעשתה על ידי זר

שאלות:

1. מיכאל שחט עוף של קדשים במקום למלוק, האם העוף נחשב נבילה?

משנה: מתי מליקה פסולה פוטרת מטומאת נבילה?

המשנה החדשה פותחת בדיון על "כל הפסולין" – כלומר, כל המליקות הפסולות. המשנה מבחינה בין מקרים שבהם העוף נחשב נבילה ומטמא, לבין מקרים שלא.

○ מקרים שלא מטמאים:

- **מקרים של "פסול בקודש":** מליקה שנעשתה ביד שמאל או בלילה. במקרים האלו, כיוון שהפסול נוצר "בקודש" (במהלך ההקרבה של עוף כשר), למליקה יש כוח חלקי: היא פוסלת את הקורבן, אבל הופכת אותו לכזה ש"אם עלה למזבח – לא ירד", ומוציאה אותו מדין נבילה והוא לא מטמא.
- **שחיטה במקום מליקה:** שחיטה של עוף חולין בעזרה, או של עוף קדשים מחוץ לעזרה (וכן קדשים בפנים, כפי שתוסיף הגמרא). גם במקרים אלו העוף לא מטמא.

○ מקרים שמטמאים:

- מליקה בסכין (במקום בציפורן, שהרי התורה אמרה שהמליקה צריכה להיעשות "בעצמו של כהן").
- מליקה של כל עוף חוץ מקדשים בעזרה כלומר, של עוף חולין בעזרה, או של עוף קדשים מחוץ לעזרה (והגמרא תוסיף שגם מליקת חולין בחוץ מטמאה).
- מליקת עופות שהיו פסולים עוד לפני ההקרבה, כגון: תורים שלא הגיע זמנם, בני יונה שעבר זמנם, או עופות בעלי מומים (כנף יבשה, עין סומא, רגל קטומה).
- **הכלל המסכם:** המשנה מסכמת בכלל:
 - "כל שפסולו בקודש" – כלומר, עוף שהיה כשר ונפסל רק תוך כדי תהליך ההקרבה – לא מטמא.
 - "לא היה פסולו בקודש" – כלומר, עוף שהיה פסול מלכתחילה – מטמא.

2. אלי שהוא לא כהן מלק עוף קדשים בעזרה, האם העוף הזה הוא נבילה?

מחלוקת רב ורבי יוחנן: דין מליקה שנעשתה על ידי זר

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים לגבי מליקה שנעשתה על ידי "פסול", כגון זר (מי שאינו כהן), רש"י אומר שזה כולל גם אונן או ערל וכל הפסולים, מקרים שלא הוזכרו במפורש במשנה.

○ רב אומר שמליקת זר, כמו מליקה בסכין, **מטמאה**.

- **הגמרא מקשה:** למה מליקה בשמאל או בלילה שונה, והיא לא מטמאה?

- **הגמרא מתרצת:** למקרים האלו מצאנו שהם כשרים בנסיבות מסוימות (הקטרת הקטורת בשמאל ביום כיפור, והקטרת איברים בלילה).
- **הגמרא מקשה שוב:** הרי גם שחיתת בהמה כשרה בזר!
- **רב מתרץ** ש"שחיטה היא לא עבודה", ולכן היא לא יכולה להוות תקדים למליקה, שהיא כן עבודה. על התירוץ הזה הגמרא **מקשה** ומתרצת מספר קושיות:
 1. **קושיה מפרה אדומה:** שחיתת פרה אדומה פסולה בזר וחיבת כהן אז אולי היא כן עבודה.
 2. **תירוץ:** פרה אדומה שונה כי היא "קדשי בדק הבית".
 3. **קושיה:** אם קדשי בדק הבית דורשים כהן, קל וחומר שקדשי מזבח דורשים!
 4. **תירוץ:** זה שצריך כהן לא הופך את הפעולה ל"עבודה", כמו בראיית נגעים, שדורשת כהן אבל היא לא עבודה.
 5. **קושיה מבמה:** הגמרא מנסה ללמוד מבמה, שם זר יכול למלוך. אם ככה, מצאנו תקדים לכשרות של מליקת זר.
 6. **תירוץ:** הגמרא דוחה שלא לומדים מבמה למקדש. היא **מקשה** על הדחייה הזו (מדין "יוצא"), שהלימוד לגבי יוצא של קדשים שיצאו מהעזרה שאם עלו לא ירדו, לכאורה מכיוון שזה הדין בבמה שאין לה בכלל גבולות של יציאה כמו בעזרה. ומתרצת שהלימוד מבמה לא היה מהותי אלא אסמכתא, והלימוד שם הוא גזירת הכתוב מהפסוק זאת תורת העולה.
- **רבי יוחנן** חולק על **רב** ואומר שמליקת זר לא מטמאה.
- הגמרא מנסה לברר את לשון המשנה לפי הדעות השונות.
 - לפי **רבי יוחנן**, המילה "כל" בהתחלת המשנה באה לרבות את המקרה של זר.
 - לפי **רב**, המילה "כל" באה לרבות מליקה בשמאל ובלילה, למרות שהם מפורטים בהמשך (זהו סגנון שבו התנא קודם כולל ואז מפרט).
 - הגמרא **מקשה** שוב מהכלל בסוף המשנה ("כל שהיה פסולו בקודש"). לפי **רב**, מה הכלל הזה בא לרבות? הגמרא **מתרצת** שהחלק הראשון של הכלל בא לרבות **שחיתת קדשים בפנים**, והחלק השני בא לרבות **מליקת חולין בחוץ** שלא הוזכרו בפירוש במשנה.
- בתחילת דף סט הגמרא מביאה ברייתא שתומכת בשיטת **רבי יוחנן**: "מלקה זר – מליקתו פסולה, אבל היא לא מטמאה".